

Купрієвич Вікторія Олександрівна,
*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної і
вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Нинішнє суспільство потребує нових підходів щодо удосконалення змісту особистісно орієнтованої освіти, створення новітніх технологій навчання, спрямованих, зокрема, на подолання проблем у тих здобувачів освіти, що мають особливості психофізичного розвитку. Водночас існує потреба у виробленні нових підходів щодо їх освіти, які значною мірою задовольняли б потреби їхнього розвитку, покращували процеси реабілітації, формували адаптовану особистість, сприяючи її інтеграції в суспільство.

Реалії життя ХХІ століття визначили нагальну проблему: необхідність максимального впровадження у різні сфери життя інклюзії, під якою ми розуміємо організацію «суспільства без бар'єрів» або усунення наявних перешкод для залучення людей з психофізичними особливостями до суспільного життя.

У своїй практичній роботі викладачі, що працюють із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами стикаються з низкою проблем, серед них:

- недостатня теоретична підготовка фахівців (інклюзивна освіта в Україні практикується протягом декількох років, її теоретичні засади ґрунтуються на досвіді іноземних педагогів, у нашій країні лише вибудовується власна модель);
- недостатність практичного досвіду (робота з здобувачами освіти із особливими освітніми потребами має специфічні особливості);
- необхідність створення дидактичного матеріалу для навчання здобувачів освіти із особливими освітніми потребами, адаптація наявних дидактичних розробок із метою досягнення поставлених освітніх цілей.

Низкою міжнародних організацій ООН (Організація об'єднаних націй), ЮНЕСКО (Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки й культури), ОБСЄ (Організація з безпеки та співробітництва в Європі), ЮНІСЕФ (дитячий фонд ООН) стверджується те, що інклюзивна освіта є пріоритетним напрямком розвитку національних систем освіти та важливим фактором стійкого розвитку суспільства [1].

Водночас, за твердженням ЮНІСЕФ, інклюзивна освіта – це така організація процесу навчання, за якої всі діти, незалежно від їхніх фізичних, психічних, інтелектуальних, культурних, етнічних та інших особливостей, включені в загальну систему освіти і навчання за місцем проживання разом зі своїми здоровими однолітками в одних і тих же освітніх закладах, які враховують особливі освітні потреби і надають своїм вихованцям необхідну спеціальну підтримку [3].

Іншими словами, інклюзивна освіта – це навчання різних здобувачів освіти в одній групі, а не в спеціальній при закладах освіти. Слід зазначити, що головною метою інклюзивної освіти є створення адекватних умов для соціалізації та включення вихованців із порушеннями психофізичного розвитку у суспільство.

Інклюзивне навчання повною мірою не є альтернативою спеціальній освіті. Воно значно розширює її можливості. Тобто, інклюзивне навчання передбачає створення такого освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Заклади освіти мають адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання із використанням існуючих ресурсів, партнерства з громадою до індивідуальних потреб дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку.

В Україні кількість дітей з особливими потребами щороку збільшується, ось чому використання нових підходів, а саме впровадження інклюзивного навчання в освітніх навчальних закладах є актуальним.

Не дивлячись на те, що в Україні є нормативно-правова база, згідно з якою означена категорія дітей має право на освіту поряд з іншими, все ще залишається низка причин, що гальмують процес одержання ними освітніх послуг. Розвитку інклюзивної освіти в Україні заважає низка причин, основними з яких є відсутність фінансів, не готовність або нестача відповідних кадрів, відсутність необхідних матеріалів для навчання дітей, погано облаштовані будівлі закладів освіти згідно потреб дитини.

Основними факторами соціального відторгнення осіб з інвалідністю від сфери освіти є недостатня кількість навчальних місць, обмежена квотою на вступ таких осіб до закладів освіти; недосконалість законодавства у сфері освіти, що зумовлює відсутність механізмів розвитку та фінансування системи інклюзивного навчання; недостатнє матеріально-технічне та кадрове забезпечення освітніх закладів; непристосованість будівель навчальних закладів для безперешкодного доступу до них учнів і студентів із різними захворюваннями та патологіями. Так, для безперешкодного доступу до приміщень студентів з інвалідністю обладнано пандусами 27,4% закладів вищої освіти та лише 8,4% закладів професійно-технічної освіти.

Отже, поєднання в єдиному освітньому просторі здобувачів освіти з різними освітніми можливостями та потребами вимагатиме відповідних зрушень як у контексті методичного забезпечення освітнього процесу, так і в напрямі фахової підготовки вчителів, а також у системі управління освітньою системою в цілому. Зазначені завдання підкреслюють актуальність наукових розробок із цього напрямку з метою удосконалення системи надання освітніх послуг в умовах інклюзії, які мають охоплювати цілу низку взаємопов'язаних аспектів. Таким чином, важливість наукових досліджень з даної тематики важко переоцінити, а їх головною метою має бути створення цілісної концепції надання освітніх послуг в умовах інклюзивного середовища.

Метою перебудови управлінської системи в країні має бути налагодження партнерської взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу, а також обмін

досвідом між закладами освіти з метою підвищення якості та ефективності навчання.

Реалізація ефективної управлінської стратегії передбачає також створення відповідної національної установи, мета роботи якої полягатиме в керуванні системою інклюзивної освіти та здійсненні якісної підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів. Однією із функцій створеного державного органу має бути вдосконалення навчальних програм та впровадження нових підходів до реалізації інклюзивної освіти на всіх її рівнях, а також здійснення моніторингу, важливою складовою частиною чого є відслідковування та контроль довгострокової ефективності навчання, відповідно до стандартів забезпечення якості в системі інклюзивної освіти.

Важливим аспектом даної проблематики є надання підтримки вчителям, завдяки організації їх співпраці з колегами та іншими фахівцями, що надає можливість обміну досвідом та підвищення продуктивності педагогічної діяльності в напрямку збільшення можливостей задоволення відмінних навчальних потреб учасників освітнього процесу.

Вкрай важливим є створення системи безперервної освіти викладачів, зокрема в дистанційному режимі, що дозволить організувати постійну співпрацю та взаємодію між великою кількістю педагогічних працівників, обмін досвідом та взаємодопомогу в процесі подолання певних складнощів, з якими вони стикаються в своїй освітній практиці.

Для країни, яка знаходиться в стадії активної війни з агресором, проблема інклюзивної освіти є одним із пріоритетних. За роки війни кількість людей з інвалідністю збільшилася на кілька тисяч. І питання їх соціалізації, в тому ж числі через підвищення професійного рівня і переорієнтації є надзвичайно актуальним. Таким чином, пріоритетними напрямками удосконалення інклюзивної освіти є побудова чіткої концепції, дієвої управлінської системи та законодавчої бази з метою забезпечення комплексної підтримки інклюзивної освіти на всіх рівнях. Також вкрай важливим напрямом оптимізації інклюзивної освіти є підвищення рівня фахової підготовки педагогічного персоналу для

роботи в інклюзивних закладах, практичним виміром чого є належне методичне забезпечення освітнього процесу, а саме перебудова навчальних планів та системи оцінки здобувачів освіти з особливими навчальними потребами. Функціонування ефективної моделі інклюзивної освіти має спрямовуватись на забезпечення адаптації та максимально можливої самореалізації здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в майбутньому житті, в процесі подальшого навчання та професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Декларація прав людини Генеральної Асамблеї ООН [Електронний ресурс] : Декларація від 10 гр. 1948 р. / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Інклюзивна освіта. Досвід Німеччини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/inklyuzyvna-osvita-dosvid-nimechchyny/>
3. Копенгагенська декларація про соціальний розвиток [Електронний ресурс] : Декларація від 01 січ. 1995 р. / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_505
4. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ. ТОВ «Агенство «Україна». 2019. 300 с.
5. Три приклади запровадження інклюзивної освіти у світі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/post/tri-prikladi-zaprovadzhennya-inklyuzivno-osviti-u-sviti>